

1-TOM, 10-SON
Maqsud Shayxzoda

Abdullayeva Nurjamal Abibulla qizi

Toshkent davlat transport universiteti Iqtisodiyot fakulteti AT-4

+998977698118

nurjamalabdullaeva003@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada shoir Maqsud Shayxzodaning xalq qalbidan joy olgan sermahsul ijodi va uning o'zbek milliy madaniyatida tutgan o'rni haqida mushohada yuritiladi. Shoir she'rlarida Ona Vatan, Tinchlik, Samimiylik, Tinchlik, Mehnatsevarlik mavzularining aks etishi uning jozibali misralari orqali tahlil qilinadi. O'zbek adabiyotida shoirning o'rni va nufuzi juda baland ekanligi ko'rsatiladi hamda shoir she'rlariga bugungu kundagi ijtimoiy-ma'naviy ehtiyojning mavjudligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Maqsud Shayxzoda she'riyati, dramaturgiya, tragediya, badiiy ijod, harbiy lirika, vatanparvarlik, "Mirzo Ulug'bek", intim lirika, intellectual lirika.

Annotation. This article discusses the poet Maqsud Shaykhzoda's prolific work in the hearts of the people and his role in the Uzbek national culture. The poet's poems reflect the themes of Motherland, Peace, Sincerity, Peace, and Diligence, which are analyzed through his captivating verses. The role and prestige of the poet in Uzbek literature is very high, and the poet's poems are based on the existence of today's socio-spiritual needs.

Keywords: Maqsud Shaykhzoda's poetry, drama, tragedy, literatur, military lyrics, patriotism, "Mirzo Ulug'bek", intimate lyrics, intellectual lyrics.

KIRISH

Maqsud Shayxzoda 30-yillarda xilma-xil she'rlar yozish bilan birga, "Meros", "O'rtoq", "Chiroq", "Tuproq va haq" singari dostonlar ham yaratdi.

Maqsud Shayxzodaning "Kapitan Gastello", "Qondoshlik", "Yo'q, men o'lgan emasman", "Chorak asr" kabi she'rlarida ham urush va tinchlik, o'lim va hayot, do'stlik va qahramonlik, yovuzlik vat inch insoniylik haqidagi muhim poetik fikrlar mohirona ifodalangan. "Kapitan Gastello" she'rida shoir jangda mardligini ajoyim namunasini ko'rsatga uchuvchi GASTello jasoratini chuqur ehtiros va samimiy ixlos bilan tasvirlab haqiqiy vatanparvar jangchilarning yorqin obrazini yaratdi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

1-TOM, 10-SON

Ma'lumki, kapitan Gastello-tarixiy shaxs shoir asarida hayotiy hodisa va aniq tarixiy faktdan ustalik bilan foydalangan Gastello jasoratini hikoya qilish orqali hayot va o'lim haqida chuqur ma'noli ijtimoiy xulosa chiqargan. "Tiz cho'kib yuz yil yashagandan ko'ra qahramonlik ko'rsatib bir kun yashash afzaldir",- degan fikrni umumiy ruhiga singdirib, kishilarni Gastelloday mard, botir bo'lishga chqairgan. Maqsud Shayxzoda urush davrida bevosita jang voqealarini tasvirlash bilan cheklanmaydi. U "Bog'bon", "Asalchi", "Yigiraman-ip beraman", "Olma" singari sherlarida jangoh ortidagi kishilarning mehnat-u tashvishlarini, o'ylarini aks ettirdi. Maqsud Shayxzoda urush yillarida yuzaga kelgan aksariyat she'rlari badiiy mahorat jihatidan ham ibratli. Shoir mumtoz aabiyot an-analari va xalq og'zaki ijodi boyliklaridan foydalanib, harbiy mudofaa mavzularini sodda va ta'sirli qilib yaratar ekan, maqol va aforizmlar darajasiga ko'tarilgan sermazmun va go'zal baytlar to'qiydi. "Ajdar va odam" "Semenchenko, ofarin" she'rlarida folklor qahramonlariga xos afsonaviy xislatlar hozirgi jangchilar faoliyatlariga ibrat sifatida keltiriladi. Shoirning "Vatan", "Bu yer mening vatanim", "Yurtim", "Paxta manzumasini" kabi she'rlarida xalqning bunyodkorlik faoliyati zavq-shavq bilan tasvirlaydi. Bunyodkor inson qadr-qimmatini yuksaklikka ko'taradi. Binobarin shoirning "Mukofotlar muborak", "Hormasin bu qo'llar", "Paxtakor va shoir" singari she'rlari halol mehnat qilayotgan azamat zamondoshlar sha'niga aytilgan dilrabo madhiyadek yangraydi. "Mukofotlar muborak" she'rida shoir yorqin va yaxlit sheri ta'rif-tavsiflar kashf etib, samarqandlik mehnatkash dehqon obrazini mehr-muruvvat bilan gavdalantirgan: Samarqandlik deyildimi- Ahdga vafo degani. Samarqandlik deyildimi- Ishlar bajo degani. Samarqandlik deyildimi- Chin grajdan degani. Samarqandlik deyildimi- Toza vijdon degani.

Maqsud Shayxzoda she'riyatida xalqlar do'stligi mavzusiga katta o'rin berilgan. Shoir do'stligi va birodarligini hayot haqiqatiga mos holda qayta-qayta kuylandi. Xalqlar o'rtasidagi do'stlikning azaliy tarixiga va uning buyuk ahamiyatiga doir falsafiy mazmunni betakror misralarda jo'shqin ifodalaydi. Maqsud Shayxzoda do'stlikni kuylash va ulug'lash bilan birga, tinchlikni saqlash, urushning oldini olish to'g'risida ham qator asarlar bitgan. Shoirning "Sevgi va Tinchlik", "Yuksal, tinchlik bayrog'i", "Kabutarlar" singari she'rida urushga nafrat, tinchlik uchun kurash mavzusi jo'shqinlik va ko'tarinkilik bilan yoritilgan. Shoir "Yuksal, tinchlik bayrog'i" she'rida turli badiiy tasvir vositalaridan, xususan notiqlik san'ati imkoniyatlaridan ustalik bilan foydalangan. Maqsud Shayxzodaning "Toshkentnoma" (1957) lirik-falsafiy dostoni o'zbek she'riyatining jiddiy yutug'idir. Doston sermazmun poetik fikrlarga, falsafiy

1-TOM, 10-SON

umumlashmalarga boy, unda hikmatli soʻz – aforizm darajasiga koʻtarilgan sermazmun baytlar, quyma misralar koʻp [Ahmedov 2015: 65]. Masalan, shoir vatan tuhunchasining mazmuni va mohiyati haqida fikr yuritib, hikmatli misralar koʻmagida yorqin falsafiy-badiiy umumlashma yaratgan:

Vatanning maʼnosi ulugʻvor ulkan
Ha, vatan soʻzining cheki bepayon.
Bu yerda tugʻilgan yashagan oʻlgan
Yaratgan, ishlagan kurashgan inson
Vatan mehri bilan oʻz qadrin bilgan.
Vatansiz kimsalar darvish deyilgan.

XULOSA Har bir shoir oʻz davrining farzandi. U oʻzi yashagan davr voqea va hodisalriga hech qachon loqayd qarab tura olmaydi. Ammo u oʻz davrining oʻtkinchi masalalari girdobida oʻralashib qolmay, abadiy haqiqatlarni katta mahorat bilan tasvirlay olsagina, ulugʻ shoir darajasiga erisha oladi. U shu jarayonda shunday asarlar yaratadiki, bu asarlar oʻzi bilan birga insoniyatni ham kelajak sari yetaklab borishi mumkin. XX asrning 20 – 30-yillarida qalam tebratgan shoirlar butunlay boshqa tarixiy sharoitda yashadilar. Ular shu davr bilan hamqadam va hamnafas boʻlishni oʻzlarining nafaqat shoirlik, balki vatanparvarlik burchlari deb bildilar.

Adabiyotlar:

1. Ahmedov S., Qosimov B., Qoʻchqorov R., Rizayev Sh. Adabiyot. Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 5-sinfi uchun darslik, Toshkent, “Sharq” 2015 – 176 b.
2. Eshchanova Gulnora. Sheʼriy asar tahlilida nima muhim? Til va adabiyot taʼlimi, 2013-yil, 8-son, 33-34 betlar.
3. Hasanov M. Soʻzmunchiq. Toshkent, “Mashhur-press” 2020. – 128 b.
4. Olimov S. va boshqalar. Adabiyot. Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 8-sinfi uchun darslik, I qism. Toshkent “Yangiyoʻl Poligraf servis” 2019 – 260 b.
5. Xudoyberdiyev Erkin. Adabiyotshunoslikka kirish. Toshkent, “Iqtisod-moliya”, 2007 y. 304 b.
6. Озод Шарафиддинов. Сардафтар саҳифалари. Мақолалар. Хотиралар. Тошкент, “Ёзувчи”, 1999. – 224 бет.

